

постають у ролі якостей особистості, що є абсолютно необхідними сьогодні будь-якому спеціалісту. Це, перш за все, такі якості особистості, як здатність приймати самостійні рішення, творчий підхід до професійної діяльності, уміння постійно навчатися й оновлювати свої знання. Це також гнучкість мислення, наявність абстрактного та експериментального мислення. Це – уміння вести діалог, комунікабельність, співробітництво. В умовах розширення міжкультурних зв'язків набувають особливого значення такі якості особистості, як взаєморозуміння, терпимість та повага до культури партнерів по взаємодії. Проблема розвитку міжкультурної взаємодії у студентів педагогічних спеціальностей потребує подальшої ґрунтовної розробки як в методологічних, так і в організаційно-процесуальних аспектах.

Література

1. Гатальська С. Філософія культури. / С.М.Гатальська. – К.: Либідь, 2005. – 328 с.
2. Иванов Д. Компетентностный подход в образовании. Проблемы, понятия, инструментарий: учеб-метод. пособие / Д.А. Иванов, К.Г. Митрофанов, О.В. Соколова. – М.: АПК и ППРО, 2005. – 98 с.
3. Концепція художньо-естетичного виховання учнів // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. К. – 2004. – №10.
4. Лотман Ю. Избранные статьи. Т. 1. / Ю.М.Лотман. – Таллинн, 1992. – С. 216-223.
5. Масол Л. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: Монографія. / Л.М.Масол. – К.: Промінь, 2006. – 432 с.
6. Овчарук О. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. / О.В.Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.

Д.О.Жабченко
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент І.Г. Барановська

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Сьогодні проблема розвитку творчих здібностей дітей перебуває у центрі уваги багатьох дослідників і педагогів-практиків дошкільної ланки освіти. Освітня лінія «Дитина у світі культури», Базового компонента дошкільної освіти в Україні, передбачає формування почуття краси в її різних проявах, ціннісного ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва, розвиток творчих здібностей, формування елементарних трудових, технологічних та художньо-продуктивних навичок, самостійності, культури та безпеки праці. Результатом оволодіння дитиною різними видами предметної та художньої діяльності є сформоване емоційно-ціннісне ставлення до процесу та продуктів творчої діяльності, позитивна мотивація досягнень; здатність орієнтуватися в розмаїтті властивостей предметів, розуміти різні способи створення художніх образів, виявляти інтерес до об'єктів, явищ та форм художньо-продуктивної діяльності, а також оволодіння навичками практичної діяльності, культури споживання [1].

Аналіз попередніх досліджень. Набутки психології, філософії, естетики стали теоретичною базою для розвитку педагогічних ідей в галузі естетичного виховання. Запорукою успішного виховання дітей, за Г. Сковородою, мають бути добрі настанови, викорінення поганих звичок. Він рекомендував у зв'язку з цим такі методи виховання, як бесіда, роз'яснення, приклад, поради та ін. Виховуючи дітей, радив він, необхідно вдаватися до переконань, привчати їх критично аналізувати свої вчинки. Питання виховання естетичних почуттів знайшли своє глибоке відбиття в працях вітчизняних педагогів-класиків: А. Макаренка, С. Русова, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, П. Юркевича. «Діти повинні жити у світі краси, гри, казки, музики, малюнку, фантазії, творчості», – повчав В. Сухомлинський. Невід'ємною складовою педагогічної концепції С. Русової є естетичне виховання дітей, головне завдання якого вона вбачала в тому, щоб «... розвинути свідомість, смак естетичний

зادля найкращого приймання художніх вражень», розвинути «почуття краси, вимоги гармонії і в житті, і в душі своїй, і в творах майстрів, і в наших власних творах і вчинках» [3, 5].

Мета статті – розкрити особливості естетичного виховання дошкільників засобами театральної діяльності

Виклад основного матеріалу. Серед безлічі засобів впливу на формування особистості дитини дошкільного віку важливе місце посідає театр. Цей особливий синтетичний вид мистецтва органічно поєднує в собі художнє слово, драматичну дію, поезику, музику, живопис і літературу. Він дозволяє вирішити безліч актуальних проблем сучасної педагогіки і психології, пов'язаних із: художньою освітою та вихованням дітей; формуванням естетичного смаку; моральним вихованням; розвитком комунікативних якостей особистості; вихованням волі, розвитком пам'яті, уяви, ініціативності, фантазії, мовлення (діалогу і монологу); створенням позитивного емоційного настрою, зняттям напруження, вирішенням конфліктних ситуацій через гру.

Головне – театр розкриває духовний і творчий потенціал дитини, викликати яскраві почуття і надає реальну можливість адаптуватися їй в соціальній сфері. За твердженням К. Станіславського, театр – це найкращий засіб для спілкування людей, для розуміння їх сокровенних почуттів. Це диво, здатне розвивати в дитині творчі задатки, стимулювати розвиток психічних процесів, удосконалювати тілесну пластичність, формувати творчу активність; сприяти скороченню духовної прірви між дорослими і дітьми. Тому театралізована діяльність – унікальний засіб збагачення художньо-мовленнєвого досвіду дітей, розвитку зв'язного мовлення. Вона є джерелом розвитку почуттів, глибоких переживань і відкриттів дитини, залучає її до духовних цінностей.

Саме у театралізованій діяльності реалізується потреба дитини у самовираженні, спілкуванні, пізнанні себе через відтворення різних образів. Адже для дітей показ різних видів театру: пальчикового, настільного, тіньового, лялькового, театру іграшок та театру на фланелеграфі перетворюється на справжнє свято, вони почуваються самостійними, впевненими у собі, емоційно розкутими. Театралізована діяльність допомагає розвитку гарного, образного, літературного мовлення, що є запорукою виховання гармонійно розвинутої та красивої особистості.

В душі кожної дитини криється бажання вільної театралізованої гри, в якій вона відтворює знайомі літературні сюжети. Саме це активізує її мислення, тренує пам'ять і образне сприйняття, розвиває уяву і фантазію, удосконалює мовлення. А переоцінити роль рідної мови, яка допомагає людям, насамперед дітям, свідомо сприймати навколишній світ і є засобом спілкування – неможливо. С. Рубінштейн писав: «Чим виразніше мовлення, тим більше воно мовлення, а не тільки мова, тому що чим виразніше мовлення, тим більше в ньому виступає той, хто говорить: його обличчя, він сам» [4]. Виразне мовлення включає в себе вербальні (лексика, морфологія і синтаксис) і невербальні (інтонація, міміка, жести, поза) засоби.

На нашу думку, виховання естетичних почуттів краще проходить в умовах, у яких кожна дитина могла б передати свої емоції, почуття, бажання і погляди, як у звичайній розмові, так і публічно, не соромлячись слухачів. Величезну допомогу в цьому надають заняття з театралізованої діяльності. Виховні можливості театралізованої діяльності величезні: її тематика не обмежена і може задовольнити інтереси і бажання дитини. Беручи участь у ній, діти знайомляться з навколишнім світом у всьому його різноманітті – через образи, фарби, звуки, музику, вміло поставлені запитання спонукають думати, аналізувати, робити висновки і узагальнення. У процесі роботи над виразністю реплік персонажів, власних висловлювань активізується словник дитини, вдосконалюється звукова культура мовлення, її інтонаційний лад, поліпшується діалогічне мовлення, її граматичний лад.

Театралізована діяльність є джерелом розвитку почуттів, глибоких переживань і відкриттів дитини, залучає її до духовних цінностей. Театралізовані заняття розвивають емоційну сферу дитини, примушують її співчувати персонажам, співпереживати подіям, які

розігруються. «У процесі співчуття, – як зазначав психолог, академік Б. Теплов, – створюються певні відносини і моральні оцінки, які мають незрівнянно більшу примусову силу, ніж оцінки, що просто повідомляються і засвоюються». Таким чином, театралізована діяльність – найважливіший засіб розвитку у дітей емпатії, тобто здатності розпізнавати емоційний стан людини засобами міміки, жестів, інтонації, уміння ставити себе на його місце в різних ситуаціях. «Щоб веселитися чужими веселощами і співчувати чужому горю, потрібно вміти за допомогою уяви перенестися в становище іншої людини, подумки стати на її місце», – стверджував Б. Теплов [6]. Театралізована діяльність дозволяє формувати досвід соціальних навичок поведінки завдяки тому, що кожен літературний твір або казка для дітей дошкільного віку завжди мають моральну спрямованість (дружба, доброта, чесність, сміливість та ін.). Через театралізовану казку дитина пізнає світ розумом і серцем, висловлюючи своє ставлення до добра і зла; пізнає радість, пов'язану з подоланням труднощів спілкування, непевності в собі. Адже у нашому, насиченому інформацією і стресами, світі навіть доросла душа просить казки – дива, відчуття безтурботного дитинства. Театралізована діяльність дозволяє дитині вирішувати проблемні ситуації опосередковано, від імені якогось персонажа. Це допомагає долати боязкість, непевненість у собі, сором'язливість.

У віці 2-3 років малята жваво цікавляться іграми з лялькою, їх вражають невеликі сюжети, розіграні вихователем, вони із задоволенням висловлюють свої емоції в рухових образах-імпроваціях під музику. На основі перших вражень від художньої гри розвиваються здібності дітей. Спочатку можна розглядати ляльку, потім просити її станцювати. Діти із задоволенням повторюють за лялькою ритмічні рухи під музику. Показуючи міні-п'єски в настільному театрі, на фланеліграфі, у техніці бі-ба-бо, за допомогою окремих іграшок та ляльок намагаються передавати палітру переживань через інтонацію зовнішні дії героя. З метою усунення внутрішньої скутості малят необхідно проводити спеціальні етюди, вправи на розвиток емоцій.

У середньому дошкільному віці (4-5 років) у дітей поглиблюється інтерес до театралізованих ігор. Діти починають поєднувати у ролі рух і текст, рух і слово, розвивати почуття партнерства, використовувати пантоміму двох-чотирьох дійових осіб. Театрально-ігровий досвід дітей розширюється за рахунок освоєння гри-драматизації. У роботі з дітьми можна використати:

- багатоперсонажні ігри-драматизації за текстами двох- трьохчасткових казок про тварин («Гуси-лебеді»);
- ігри-драматизації за розповідями на задану тему («Праця дорослих»);
- постановка спектаклю за твором.

Змістовну основу становлять ігрові етюди репродуктивного та імпрізованого характеру («Відгадай, хто?»).

У старшому дошкільному віці (5-7 років) діти продовжують удосконалювати свої виконавчі вміння, в них розвивається почуття партнерства. Дуже цікавими та корисними виявилися прогулянки зі спостереженнями за поведінкою людей та тварин, їх інтонації, рухи. Для розвитку уяви використовують таке завдання, як-от: «Уяви собі...». Створюючи обстановку свободи та розкутості, намагаються спонукати дітей фантазувати, змінювати, комбінувати, складати, імпрізувати з урахуванням вже наявного досвіду. В роботі також використовували мімічні і пантомімічні етюди, а також етюди на запам'ятовування фізичних дій. Діти активно брали участь у створенні оформлення казок, відображенні в образотворчій діяльності. У драматизації діти проявляють себе дуже емоційно і безпосередньо, процес драматизації захоплює дітей набагато більше, ніж результат.

Висновки. В. Сухомлинський любив повторювати: «Тримаючи в руках скрипку, людина не здатна скоїти поганого» [5]. Завдання театрального мистецтва вкласти таку скрипку в душу дитини і допомогти заграти їй на ній. Любов до театру стає яскравим спогадом дитинства, відчуттям свята, проведеного разом з однолітками, батьками і педагогами у незвичайному чарівному світі. І поки наші діти малі, важко сказати, ким вони стануть, –

інженерами чи художниками, математиками чи поетами, але важливо, щоб кожен, у якій би галузі він не працював, міг розуміти, любити і творити прекрасне.

Література

1. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посібник / наук. ред. О.Л. Кононко. – К. : Ред. ж-лу «Дошкільне виховання», 2003.
2. Грицюк Л.А. Театралізована діяльність дітей дошкільного віку / Л.А. Грицюк, М.І. Каратаєва. – 1998. – 156с.
3. Русова С. Вибрані твори / Упор. Проскура О.В. – Київ, 1996. – 303 с.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб., 1999. – 720 с.
5. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно-розвинутої особистості // Вибрані твори в 5-ти тт., Т. 1 – К: Радянська школа, 1976. – 654 с.
6. Теплов .М. Психология музыкальных способностей, 2003. – року 384 с.

В.І. Жигун
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Л.С. Бровчак

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЯХ М.В.ЛИСЕНКА

Постановка проблеми. Молодший шкільний вік є періодом інтенсивного креативного становлення і характеризується сенситивністю до творчої діяльності та оптимальним для особистісного розвитку новоутворенням – рефлексією.

З цього випливають закони, яким підпорядковується діяльність уяви: творча діяльність уяви знаходиться в прямій залежності від багатства та різноманітності попереднього досвіду людини, тому що цей досвід надає матеріал, з якого створюються побудови фантазії. Чим більше досвід людини, тим багатше цей матеріал, який має уява. Важливо такий досвід дитини поширювати, щоб створити міцну основу для творчої діяльності. Тому одне з важливих питань дитячої психології та педагогіки – це питання творчості у дітей, про розвиток творчості, про значення творчої роботи для загального розвитку та про створення такого середовища, яке б сприяло розвитку дитини.

Аналіз останніх досліджень. Проблема художньо-естетичного розвитку особистості, її творчих здібностей завжди була у полі зору вчених. Психологічні основи розвитку вивчали Д.Богоявленська, Л.Божович, Л.Виготський, П.Гальперін, В.Давидов, Д.Ельконін, Г.Костюк, О.Леонтєв, Н.Талізін, С.Рубінштейн та ін., педагогічний аспект зазначеної проблеми досліджували Л.Аристова, В.Андрєєв, І.Лернер, В.Паламарчук, О.Савченко, М.Скаткин, Т.Шамова, Г.Щукін та ін. Дослідниками сформульовано основні умови розвитку творчих здібностей, виявлено специфіку впливу різних засобів естетичного виховання на розвиток творчих здібностей молодших школярів, визначено особливості прояву творчих здібностей молодших школярів у різних видах діяльності.

Мета статті є розкрити художньо-естетичний потенціал педагогічних ідей М.В.Лисенка у роботі з молодшими школярами.

Виклад основного матеріалу. Уміння бачити, чути, відчувати прекрасне, насолоджуватися ним, здібність перетворюватися під його впливом не є природженими людськими якостями. Закладені природою потенційні здібності до сприйняття прекрасного потребують розвитку, удосконалення постійного, цілеспрямованого, що базується на внутрішній потребі.

На розвиток творчих здібностей здійснює вплив велика кількість чинників, що по різному представлені в кожному конкретному випадку. В зазначеному аспекті особлива увага надається мистецтву як способу розвитку особистості. Мистецтво допомагає дитині опанувати соціальний досвід. Тому соціалізація в навчанні, вихованні дитини має в сучасній педагогіці суттєвий акцент.